

THE CONSTITUTIONAL-LEGAL MECHANISM OF THE PROCEDURE FOR EXPROPRIATION OF PERSONAL DATA

Iqbola Bakhodirova

Master's student

Tashkent State University of Law

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: personal data, expropriation, constitutional rights and freedoms, constitutional-legal mechanism, digitization, personal data.

Received: 22.05.25

Accepted: 24.05.25

Published: 26.05.25

Abstract: This article examines the procedure for expropriation of personal data and its constitutional-legal mechanism. In this, the constitutional-legal protection of personal data is revealed on the basis of national legislation.

ШАХСГА ДОИР МАЪЛУМОТЛАРНИ ЭГАСИЗЛАНТИРИШ ТАРТИБИНИНГ КОНСТИТУЦИЯВИЙ-ҲУҚУҚИЙ МЕХАНИЗМИ

Иқбола Баходирова

Магистратура талабаси

Тошкент давлат юридик университети

Тошкент, Ўзбекистон

МАҚОЛА ҲАҚИДА

Калит сўзлар: шахсга доир маълумотлар, эгасизлантириш, конституциявий ҳуқуқ ва эркинликлари, конституциявий-ҳуқуқий механизми, рақамлаштириш, шахсий маълумотлар.

Аннотация: Ушбу мақолада шахсга доир маълумотларни эгасизлантириш тартиби ва унинг конституциявий-ҳуқуқий механизми ўрганилган. Бунда миллий қонунчилик асосида шахсга оид маълумотларни конституциявий-ҳуқуқий ҳимояси очиқ берилган.

КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВОЙ МЕХАНИЗМ ПРОЦЕДУРЫ ИЗЪЯТИЯ ПЕРСОНАЛЬНЫХ ДАННЫХ

Икбола Баходирова

студент магистратуры

Ташкентский государственный юридический университет

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: персональные данные, экспроприация, конституционные права и свободы, конституционно-правовой механизм, оцифровка, персональные данные.

Аннотация: В статье рассматривается порядок изъятия персональных данных и его конституционно-правовой механизм. При этом раскрывается конституционно-правовая охрана персональных данных на основе национального законодательства.

Хар бир инсон ва фуқаронинг ҳуқуқ ва эркинликлари унга туғилганидан бошлаб берилади, бу бизнинг ҳаётимиз давомида бизда қолиши керак бўлган ажралмас ҳуқуқларимиздан биридир. Ушбу ҳуқуқлар бутун дунё давлатлари томонидан қафолатланган ва ҳимояланган. Айнан ўз ҳуқуқ ва эркинликларини амалга ошириш орқали одамлар ўзларининг аҳамиятини ҳис қиладилар, сабаби ҳар бир фуқаро ҳокимиятни амалга оширишга қодир бўлган бутун миллатнинг таркибий қисмидир.

Мамлакатнинг асосий Қонунида ўрин олган ушбу қоидаларнинг аҳамияти ва қатъийлиги аниқ ишлаб чиқилган механизмлар орқали амалга оширилади, уларнинг самарадорлиги қонуний белгиланган ва ҳақиқатда амалга оширилган нормаларни таққослаш орқали баҳоланади.

Замонавий шароитда, рақамлаштириш ижтимоий ҳаётнинг тобора кўпроқ соҳаларига таъсир қилганда, инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилиш бўйича илмий билимларни ривожлантириш учун фуқароларнинг ҳуқуқларини таъминлашда ҳуқуқий муаммоларни қолдирадиган шахсий маълумотларни эгасизлантиришни тартибга солиш ҳамда ахборот ва шахсий маълумотларни ҳимоя қилишлик конституциявий-ҳуқуқий механизмнинг илмий таърифи десак муболаға бўлмайди.

“Эгасизлантириш” тушунчаси маълумотни қўшимча маълумотларни жалб қилиш орқали шахсни билвосита идентификация қилиш имкониятини тавсифловчи ҳолатга келтиришни англатади. Биринчидан, “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 4-моддасида шахсий маълумотлар муайян жисмоний шахсга тааллуқли бўлган ёки уни идентификация қилиш имконини берадиган, электрон тарзда, қоғозда ва (ёки) бошқа моддий жисмда қайд этилган ахборот дея қайд этилган. Бу хусусият шундан иборатки, шахсий маълумотлар статистик ёки бошқа тадқиқот мақсадларида қайта ишланади, ушбу Қонуннинг тегишли моддасида кўрсатилган мақсадларда шахсий маълумотларни мажбурий эгасизлантириш шарти билан ишлатиш белгиланган. Шу билан бирга, қонун чиқарувчи “шахсий маълумотлар шахсий маълумотлар мавзусини аниқлашга имкон берадиган шаклда сақланиши керак” деган сўзлардан фойдаланади ва шу билан ушбу маълумотларнинг мавжудлигини шахсий маълумотлар мавзусини аниқлашга имкон бермайдиган шаклда кўрсатади.

Иккинчидан, агарда эгасизлантирилган маълумотлар асл ҳолатига қайтарилиши мумкин бўлса, унда улар шахсни билвосита аниқлай олади, шу сабабли у шахсий маълумотлар тоифасига киради.

Ҳозирги вақтда “Шахсга доир маълумотлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни шахсга доир маълумотлар ва тегишли конституциявий инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишни тартибга солувчи асосий Қонун ҳисобланади ҳамда доимий равишда такомиллаштирилиб борилади.

Ушбу қонун шахсга доир маълумотларни тақдим этиш, қайта ишлаш ва ҳимоя қилиш соҳасидаги жамоатчилик муносабатларини тартибга солади ва агар илгари нормалар субъектнинг розилигисиз учинчи шахслар томонидан шахсий маълумотлардан назоратсиз фойдаланишни тақиқлаш ва қайта ишлаш мақсадида фойдаланиш хусусиятига риоя қилишни талаб қилган бўлса, уларни қайта ишлаш ва кўп одамларга ўтказиш шартлари тўғрисида хабардор қилиш мажбурияти белгиланади.

Шахсий маълумотларни эгасизлантириш инсон ва фуқаролик ҳуқуқларини амалга ошириш ва ҳимоя қилишнинг мавжуд механизмларидан бири ҳисобланади, яъни давлат идорасининг тегишли вакиллари томонидан амалга ошириладиган ҳаракатлар, натижада шахсий маълумотларнинг шахсини аниқ шахсий маълумотлар субъектига қўшимча маълумотлардан фойдаланмасдан аниқлаш имконсиз бўлиб қолади.

Афсуски, ҳозирги вақтда шахсга доир маълумотларнинг мутлақ хавфсизлиги ҳақида гапириш мумкин эмас, чунки улар билан турли хил математик алгоритмлар ёрдамида ўзаро алоқада бўлиш, иккинчиси маълумотларни яна эгасизлантириш мумкин.

Юқоридагиларни сарҳисоб қилар эканмиз, шуни таъкидлаймизки, фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқларини ҳимоя қилиш билан ўзаро алоқада бўлган шахсий маълумотлар замонавий дунёнинг муҳим ва ажралмас қисмини ташкил этади, уларсиз замонавий (ахборот) технологияларга асосланган ҳар қандай тизимнинг самарали ишлаши шунчаки имконсиздир. Афсуски, шахсий маълумотлар ҳозирда кўпинча ноқонуний битимлар объекти бўлиб, улар ноқонуний пул манипуляциясини амалга оширишни мақсад қилган фирибгарларга ҳам, шахсий маълумотлардан ўз товарлари ва хизматларини “маркетинг” ва реклама қилиш учун фойдаланадиган хусусий компанияларга ҳам ўтказилади. Қонунчилик базасининг такомиллаштирилиши шахсий маълумотларнинг тарқалиши хавфини минималлаштиришга имкон беради. Бироқ, фойдаланувчилар фақат ишончли ташкилотларга мурожаат қилишлари ва ўзлари ҳақида иложи борица камроқ маълумотларни ошкор қилишлари керак. Мутахассисларнинг ишончи комилки, шахсий маълумотлар ошкор бўлганда, ҳукумат ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралар буни эътиборсиз қолдирмасликлари керак. Бундан ташқари, шахсий маълумотлардан

фойдаланиш тўғрисидаги қонунчиликнинг доимий такомиллаштирилиши уларни ҳимоя қилиш усулларининг кенгайишидан далолат беради. Шундай қилиб, жазоларни қучайтириш жараёнини таъкидлаш керак: шахсий маълумотлар соҳасидаги қонун талабларининг бузилиши дарҳол пул жарималари билан жазоланади.

Биз ўрганилаётган соҳадаги қонунчиликни такомиллаштиришнинг қуйидаги усулларини таклиф қиламиз, яъни “Шахсга доир маълумотлар” ва “шахсга доир маълумотлар оператори”нинг ҳуқуқий таърифларини қайта кўриб чиқиш, чунки замонавий шароитда фойдаланувчилар ҳақидаги маълумотлар кенг кўламли тарқатишга эга.

Ушбу соҳада фуқароларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг ишлаб чиқилган ва қонуний равишда ўрнатилган механизмлари нормаларнинг самарали бажарилишига ёрдам беради. Буларнинг барчаси, шубҳасиз, фуқароларнинг ишонч даражасининг ошишига олиб келади ва ахборот технологияларини қўллаш соҳасини такомиллаштиришга ёрдам беради.

ФОЙДАЛАНГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

- 1.Хужаев Ш.А. Право на защиту персональных данных закрепляется в Конституции URL: <https://uznews.uz/ru/posts/64217>
2. Солдатова В.И. Защита персональных данных в условиях применения цифровых технологий Lex russica. 2020. № 2 - 33–43 б.